

irányítja. Minél inkább követik az emberek Isten „ötleteit”, annál jobban érvényesülhet az evangélium történelmi hatása, és a kárhozat történelme üdvösségtörténetté válik. A kétezeréves kereszténységben csak egyes nagy személyiségeket fedezhetünk fel, de egyetlen olyan korszakot, országot vagy népet sem, amelyben példaszerűen megvalósultak volna Krisztus igényei és utasításai.

*

Milyen legyen a jövő egyháza, amely képes befogadni a fiatalokat? S milyenek szeretnék látni a fiatalok az egyházat?

A fiatalok közül ma sokan keresik Istent vagy a természetfölöttit vagy valamilyen vallásos hitet. Becsületes, elkötelezett életre törekednek, szívesen vállalnak áldozatokat másokért, békét és boldogságot keresnek.

Sokan közülük azonban nem érzik otthon magukat az intézményes egyházban – írja Bleistein. A kereszténység csak anonim módon jelentkezik: a keresztény értékeket humanus értékként veszik át, s az egyházak mindennapi gyakorlata nem mindig segíti őket hozzá, hogy ezekben az értékekben a keresztény magvakat felismerjék. A szociális megmozdulásokban keresztény értékek hatnak ugyan, de már nem ismerik föl bennük az egyházas jelleget. Pedig az anonim kereszténység csak úgy maradhat fenn, ha legalább időnként és helyenként névén nevezik a benne ható kegyelmet, s megjelenik benne Isten arca, láthatóvá lesz Krisztus egyháza.

Bleistein több püspök megnyilatkozásán mutatja be, hogyan felelhet meg az egyház ennek a kihívásnak.

Példaként csak a bázeli püspök, Otto Wüst 1983. nagybőjti körlevelét idézzük: „Az egyház jóval nagyobb, mint ami belőle látható, hiszen Jézus Krisztus működik benne. Az egyházban élő emberek vezetnek el bennünket a Jézus Krisztusba vetett hithez. Megtagadhatnánk-e ezt az egyházat? . . . Elengedhetetlenül fontos, hogy a lekipásztorok szoros kapcsolatban legyenek a fiatalokkal, azok különböző csoportjaival. A fiatalok rászorulnak irányításukra és elismerésükre, szükségük van arra, hogy komolyan vegyék és meghallgassák őket. A fiatalokat pedig arra kérem, hogy ne húzódjanak vissza a plébániáktól, s akkor is dolgozzanak együtt lekipásztoraikkal, ha kívánságaikat nem teljesítik vagy csalódás éri őket.”

Lukács László

A pápa nyomában: Svájc

26 kanton (vagy fél-kanton), mind saját alkotmánnyal, saját politikai intézményekkel . . . , négy nyelv (a német, a francia, az olasz és a rätoromán) . . . , semlegesség két világháborúban . . . , banktitok és polgári gazdagság . . . , nemzetközi szervezetek székhelye . . . Mindez Svájc, de Svájc több ennél. Az órapar, a gyógyszer és festékipar központja. Menekültek hazája, amely sokaknak adott új otthon a humanista Rotterdami Erasmustól a legújabb kor emigránsaiig. A Vöröskereszt megszervezője . . . Ám ugyanakkor Svájc nemzeti jövedelmének kisebb részét fordítja a fejlődő országok támogatására, mint bármely fejlett ország (1981-ben a bruttó nemzeti termék 0,24 százalékát) . . .

Területe kisebb, mint Magyarország fele. Lakosainak száma a 7 millió felé közeledik. Főbbségük katolikus (1980-ban 52,8 százalék). A svájci változásokhoz tartozik, hogy Calvin és Zwingli földjén 1970 óta a protestantizmus kisebbségben van (1980-ban 42,9 százalék). A valláspolitikai egyensúlyt ez nem befolyásolja. 12 kanton katolikus, 11 protestáns többségű, 3 kantonban kiegyensúlyozott a számarány.

Katolikusok és protestánsok egyaránt csillogó tradícióval büszkélkedhetnek. A mai hat katolikus püspökségből négyet a római korban alapítottak. Több kolostor VII–VIII. századi eredetű. A XII. századi cisztercita reform és civilizációs tevékenység a svájci kultúra alapjait veti meg. (Ennek közvetett jelei a Szent Bernátról és a Szent Gotthárdról elnevezett hágók, vagy a bernáthegyi kutyafajta.) A 17. Egyetemes zsinatnak 1431–1437 között Bazel ad otthont. A város egyetemét II. Pius pápa alapítja (1459). A katolikus hagyomány éke a szent-anya védelmében életét adó 147 svájci testőr (1527) és az azóta fogalomná vált Svájci Gárda. A reformáció idején Svájc felé katolikus maradt. Borromeo Szent Károly és Szalézi Szent Ferenc hatására pedig az ellenreformáció a katolikus egyház megújulásához vezetett. Ugyanekkor Zürichben Zwingli, Genfben Calvin alapítja meg teokráciáját. Tanításuk a református vallás alapja. Calvin felfogását a predesztinációról (Max Weber óta) sokan a kapitalizmus szellemi megalapozásának tartják. Genf azóta is a protestantizmus fellegvára: a Református Világszövetség, a Lutheránus Világszövetség és mindenek előtt az Egyházak Világtanácsa székhelye.

Helvetiában a katolikusok és protestánsok viszonya a legfontosabb politikai kérdések közé tartozik. Svájc utolsó háborúja felekezeti testvérviszály volt (1847), aminek ismétlődését senki sem kívánja. Azóta megszűnőben van az elkülönültség. Ezt mutatja a vegyesházasságok gyakorivá válása. A házasulandó katolikusok közül protestáns féllal kötött házasságot 1960-ban 21, 1970-ben 30, 1981-ben 48 százalék. Oldódik a területi elszigeteltség is. Genfben 1802-ben mintegy 3000 katolikus élt. Ma 177 ezren vannak és a lakosság többségét alkotják. Némileg érthető, ha a változás az őslakosságot idegessé teszi. Amikor egy katolikus bizottság 1980-ban az egyházmegyék átszervezését és három új püspökség felállítását javasolja, egyebek között Genfben, ez élénk tiltakozáshoz vezet. A *Le Protestant* c. hetilap a tervet „az ökumenikus lelkülettel össze nem férő provokációnak” nevezi. A *Le Journal de Genève* azzal érvel, hogy „idegeneknek” (értsd: a még nem svájci állampolgár genfi lakosoknak) nem kell püspök. A magát nemzeti egyháznak nevező genfi protestáns egyház konzisztórium (zsinata) szintén egyértelműen a terv ellen foglal állást. Fő érve, hogy – szerinte – sem az újszövetség, sem az első századok története nem indokolja a püspöki hivatal. Msgr. Mamie, Lausanne–Genf–Fribourg püspöke az érvet és közzétételét illetéktelen beavatkozásnak nevezi. „A konzisztórium megtagadja tőlünk, hogy egyházunkat saját meggyőződésünk, saját hitünk, saját szükségleteink szerint szervezzük” – mondja. Válaszul a konzisztórium kiegészítő nyilatkozatát. „Az evangélium hirdetésének szabadságáért a reformáció egyházai eleget küzdöttek ahhoz, hogy ne tagadják, hogy minden Jézus Krisztust valló egyház szabadon választhatja meg azokat a hivatalokat, amelyek Hozzá kapcsolják.” A konfliktus ezzel talán megoldódik. Mindenesetre nem okozott zavart sem a pápa és a svájci államelnök, sem a pápa és az Egyházak Világtanácsa főtárgyalójának találkozása. Ez utóbbin a pápa az ökumene feltétlen további ápolása mellett emelte fel a szavát.

Katolikus vagy protestáns – a kereszténység a svájci társadalom oszlopai közé tartozik. Egyház és állam összefonódik, egy 1980. évi népszavazáson a szavazók 21 százaléka foglalt állást szétválasztásuk mellett. 79 százalék a mai, állam-

egyházi állapot fenntartása mellett voksolt. Az összefonódás persze az állam beleszólását is jelenti egyházi ügyekbe. Jellegzetes svájci történet a jezsuiták helyzetének alakulása. A katolikus ellenes korban a rendet kitiltják az országból (1847). Később a kiutasítást megerősítik és megtoldják mindennemű kolostor alapításának vagy felújításának tilalmával (1847). Szabad viszont részvénytársaságot szervezni. A jezsuiták tehát – a két világháború között – részvénytársaságot alapítanak folyóiratok kiadására, világnézeti intézet fenntartására. A „jezsuita-tilalom” mégis rontja Svájc nemzetközi jóhírére. Amikor Svájc alá akarja írni az Emberi Jogok Európai Egyezményét, a törvényt – természetesen népszavazás után – visszavonják (1973). Az országban ekkor 80 jezsuita él. Ahhoz, hogy a részvénytársaságot megszüntessék, illetve jogilag újra renddé alakuljanak, tulajdonuk 30–60 százalékát kellene adóba fizetniük. Marad tehát a részvénytársaság.

A katolikus egyház szervezete sajátos. Érsekség, nemzeti püspöki kar Svájcban nincsen. Minden püspökség – és az Einsiedeln-i bencés apátság – közvetlenül Róma alá van rendelve. Három püspökségben viszont a püspököt választják. Bazelban és Sankt Gallenben a Vatikán csak jóváhagyja a választást. Churban a választás a Vatikán által javasolt három személy közül történik. Korlátozott a püspökök és a plébánosok szerepe. Anyagi kérdésekben nem (az egyházi jogi) plébánia, hanem az állami jogi státuszú és esetleg több települést és több plébániát is átfogó egyházközség az illetékes. Az egyházközség képviselői a lelkész (ki-)választásában és fizetésének meghatározásában is döntő szerepet játszanak. Jelentős tehát a világiak szerepe. A helyi hatalom eltűlése azonban nehezítheti az egységet. Svájc katolikusai évente és személyenként átlagosan 150 frank, azaz több, mint 3000 forint egyházi adót fizetnek. Közös feladatokra a széttagoltság miatt mégis kevés jut. A hívek eltérő anyagi színvonala ki-fejeződik az egyházközségek különböző jómódjában.

A szekularizáció Svájcban is gond. Egyre több az olyan szülő, aki nem keresztelteti meg gyermekét. Genfben, ahol maguknak a fiataloknak kell bérnyújtásra jelentkezniük, csak körülbelül 20 százalékuk jelentkezik. A bűnbánati liturgián a katolikusok zöme évente egy-kétszer részt vesz, de gyónni legfeljebb tizedrészük jár. Végül, húsz év óta csökken a papok száma. (1980-ban egyházmegyei szolgálatban 2701 fő volt, nagyjából annyi, mint Magyarországon, de kevesebb, mint feleannyi katolikusra. Ugyanekkor a szerzetespapok száma 2165, a szerzetesnővéreké közel 10 000 fő.) Az előbbiekkal ellentétes folyamat a lelkipásztori munkát végző világiak jelentőségének és számának növekedése (1980: 500 fő). Francia-Svájcban főként hitoktatóként dolgoznak. A bázei püspökségben ellenben 87 lelkipásztori munkatárs a szentségek kiszolgáltatásán kívül mindazt a munkát ellátja, amit korábban egy plébános vagy káplán végzett.

Nyilvánvaló, a II. Vatikáni zsinat a svájci katolicizmus állóvizeit is megmozgatta. Az önvizsgálat lehetővé tételére 1968-ban megalapították a Svájci Vallás-szociológiai Intézetet. 1969-ben pedig megkezdték a nemzeti zsinat előkészítését. A püspökök felhívására 164 ezren (!) írták meg kérdéseiket, gondoljaikat, javasla-taikat. Így alakult ki az egyházmegyenként lebonyolított, majd újra közösen kiértékelte nemzeti zsinat váza. Kiinduló gondolatnak a személyes hit és megértés problémáját választották. Az 1972–1975 között megtartott zsinaton mégis más vált központi témává: egyrészt az egyház a mai világban, másrészt a hit-ből élő közösség kérdése. A nemzeti zsinat a közösségek ápolásának állandósítá-sát vette tervbe. Ezzel a céllal ült össze 1978-ban és 1981-ben a Lelkipásztori Fórum nevű konferencia, ugyanezt szolgálják az egyházmegyei lelkipásztori tanácsok. Mind a nemzeti zsinat, mind a Lelkipásztori Fórum, mind a lelkipász-tori tanácsok résztvevőit választották – felerészben világiak közül. Feltűnő a zsi-

nati világi résztvevők fiatal átlagéletkora (Churban 33, Sionban 36, Lausanne-Genf-Fribourghban 36 év).

Az egység annál nehezebb feladat, minél sokrétűbb a közösség. Sokféleségből Svájcban nincs hiány. Talán nem véletlen, hogy számos vallás és világnézeti mozgalom – Maharishi jogi Transzcendens Meditáció egyházától az Antropozófiái Társaságig – ide tette központját. Talán a svájci tolerancia is közrejátszott abban, hogy a francia tradicionalista érsek, Marcel Lefèbvre Ecôneban nyitotta meg szemináriumát, noha a katolikusok többsége elutasítja ezt a merev, hagyományőrző beállítottságot. A sokféleséghez tartozik, hogy miközben a szervezeti katolicizmus krízisben van, a különféle egyházi közösségek, mint a karizmatikus, a Schönstatt, a focolare, a Comunione e Liberazione mozgalmak és bázisközösségek virágzanak. A vallási beállítottság változatai közül valamit bemutat egy közvéleménykutatás, amit a svájci tévé megbízásából a Küng-ügy kapcsán végeztek. (Hans Küng, akitől félreérthető fogalmazásai miatt a Hittani Kongregáció megvonta azt a jogot, hogy az egyház nevében tanítson, svájci születésű és a bázeli egyházmegye papja.) A kutatás kérdése szerint „a katolikus egyházban két egymással ellentétes áramlat létezik, egy progresszív, amit például Hans Küng képvisel és egy integrista, amit Monsignore Lefèbvre képvisel. Melyiket érzi Ön magához közelállóknak?” És a válaszok:

– Az integrista áramlathoz állok közel	8%
– A progresszív áramlathoz állok közel	39%
– Egyik áramlathoz sem állok közel	18%
– A két áramlatnak ki kellene jönnie egymással	15%
– Nincs vélemény és adathiány	20%

A szentatya eredetileg 1981-ben akart Svájcba menni. Ezt az ellene elkövetett merénylet akadályozta meg. Akkor részt vett volna a 2. Lelkipásztori Fórumon. A legidősebb kérdésekkel most is találkozott. A teológiai karokkal és a pappal való találkozókon három kérdést fogalmaztak meg: a nő-s férfiak pappá szentelésének lehetővé tételét, a nők hátrányos megkülönböztetésének megszüntetését az egyházban és a teológiai kutatás szabadságának biztosítását. Egy másik találkozóan az ifjúság képviselői ezt két kérdéssel toldották meg: miért kötelező a papi nőtlenség és nők miért nem lehetnek papok? A hírügynökségek jelentései szerint ezen az úttján II. János Pál pápa minden eddiginél inkább nyitott volt a helyi gondok és elképzelések befogadására. Svájci látogatásáról mindenestre a sokféleség és egy élő és fejlődő egyház képét vitte magával haza.

T. M.

TAKÁTS GYULA

Beszélgetés a sziklán Csu Fu-val

1

Az egyszerű olyan összetett,
hogy kimondani ritkán lehet,
mert azzal egy, ami tartja
az egészet a semmi-magasba.

2

Magadba nézz! . . . Magadba nézz!
Kaptár repül . . . Kaptárban méz
s zümmögve ott a hóféhér papír
valaki rá, nézd, verset ír.